

معرفی کتاب

کردستان در سایه تاریخ*

نوشته: سوزان میسلاس

مترجم: فرهنگ صدیقی**

اشاره: نوشته حاضر معرفی کتاب «کردستان در سایه تاریخ» است که

در مجموعه مقالات دکتر فرهاد پیربال با عنوان «زیوری ناوزیل» در سال

۱۹۹۹ در سلیمانیه، صفحه ۱۲۹ تا ۱۳۲ به زبان کردی به چاپ رسیده

است. از آن جا که ممکن است خوانندگان فصلنامه به اصل کتاب دسترسی

نداشته باشند لذا به لحاظ اهمیت موضوع و برای آگاهی علاقه‌مندان به

پژوهش‌های کردستان‌شناسی به فارسی برگردانده شد.

کتاب «کردستان در سایه تاریخ» اثر خانم روزنامه‌نگار آمریکایی «سوزان

میسلاس»، کتابی کم نظیر در زمینه تصویرنگاری تاریخی (فتوگرافی) می باشد که

همچون گنجینه‌ای گرانبها و کم نظیر برای ملت کرد باقی خواهد ماند. در حقیقت

* - زبان انگلیسی، محل نشر: نیویورک، آمریکا، راندوم هاوس ۱۱/۱۹۹۷.

** - کارشناس ادبیات فارسی، کتابخانه مرکزی سندج.

چاپ و نشر این اثر از طرف این خانم آمریکایی برای ملت کرد، رویدادی بسیار مهم به شمار می‌آید. اعتراف می‌کنم که به درازای تاریخ چند صد ساله سپری شده‌ما، همیشه کردستان شناسان اروپایی و غربی بیشتر و آگاهانه‌تر - از خود ما - توانسته‌اند در آثارشان نکات مهم و برجسته‌ای را از تاریخ و سرنوشت ملت کرد ذکر کرده و مکتوب کنند و این آثار گرانبها برای ما به عنوان کتب مرجع و قابل استناد مطرح شده و مورد استفاده محققان قرار می‌گرفته‌اند.

در اینجا قصد دارم یکی از این آثار ارزشمند (کردستان در سایه تاریخ) را به شما عزیزان معرفی کنم: این کتاب که درست‌تر آن است که آن را «آلبوم» بنامیم، می‌خواهد کردستان را به وسیله تصاویر و تنها با عکس و پرتره به ما بشناساند. در واقع این کتاب یک اثر «فتوگراف» است. خانم میسلاس تلاش کرده است با عکس‌هایی کم‌نظیر از سال‌های پایانی سده نوزدهم تا سال‌های اخیر، تاریخ، فرهنگ و آیین‌های فراموش شده مردم کرد را به شیوه‌ای بسیار زیبا به ما نشان بدهد.

KURDISTAN

In the Shadow of History

SUSAN MEISELAS

With Chapter Commentaries by
Martin van Bruinessen

RANDOM HOUSE
NEW YORK

این اثر از ۳۹۳ صفحه A3، بزرگ و مصور تشکیل شده است که در آن بیش از هزار و دویست رسم و آیین کرد را به ما معرفی می‌کند. بیش از چهل و پنج نویسنده

و روشنفکر و محقق که اکثر آنان را افراد غیر کُرد تشکیل می‌دهند با مؤلف این اثر همکاری داشته‌اند؛ از جمله: استورات الکساندر (پاریس - فرانسه) - بریجیت ناممان (برلین - آلمان) - گابریل لیون (شیکاگو - آمریکا) - سرژیتمان (مسکو - روسیه) - نیکی گول (لندن - انگلستان) - الکسی بروبین (نیویورک - آمریکا).

خانم میسلاس از نظرات و همکاری «امیر حسن پور، مارتن فان برونسون و شاریس مارویدز» در انتخاب این آلبوم استفاده کرده است. شایان ذکر است که اکثر توضیحات و نکات مهمی که در کتاب حاضر برای روشن کردن رسم‌های آیینی مردم کُرد آمده است توسط نویسنده و محقق نامدار هلندی، مارتن فان برونسون نوشته شده است. خانم میسلاس برای آماده کردن این گنجینه گرانبها بیش از هفتاد و پنج کتابخانه، موزه و آرشیو مهم و غنی دنیا را گشته است از جمله: کتابخانه کانون اروپا، دانشگاه کلمبیا، لیبرری اف کونگرس، کتابخانه نسترال زایویسنت، ناشنال انترپوپولوژیک، آرشیو نیویورک تایمز، آرشیو ناشنال اسکوریتی و...

وی برای جمع‌آوری این مدارک و اسناد و عکس‌های گرانقدر به مدت چهار سال اکثر کشورهای دنیا را گشته است. علاوه بر این در فاصله سال‌های ۱۹۹۱ تا ۱۹۹۲ در کُردستان، روشنفکران کُرد را ملاقات کرده و مستقیماً به منازل مردم وارد شده است و از نزدیک با شیوه زندگی مردم آشنا شده و با آنها ارتباط برقرار کرده و مدارک و اسناد و تصاویر ارزشمندی را جمع‌آوری کرده است.

این اولین بار است که در تاریخ نگاری کُرد، نویسنده‌ای توانسته است در کتابی توجه و نظر ما را به سوی فتوگرافی جلب کند. اولین بار است که یک اثر فتوگراف به ما می‌گوید که می‌توان با ثبت و چاپ عکس و اسناد مصور، تاریخ را حفظ کرد.

کتاب کُردستان در سایه تاریخ با عکس‌ها و تصاویر خود این وقایع و نکات مهم تاریخی را به ما نشان می‌دهد:

۱- توجه به سفرنامه‌های جهانگردان اروپایی و مبلغین مذهبی از قبل از جنگ

جهانی اول تا اواخر قرن نوزدهم. ۲- نشان دادن وضعیت کرد از هنگام فروپاشی امپراتوری عثمانی و تشکیل دولت و کشورهای جدید در سرزمین «میزوپوتامیا» توسط انگلیسی‌ها و تشکیل حکومت عراق و نیز آغاز شورش‌های مردم کرد در سال‌های ۱۹۰۰ تا ۱۹۲۰ در کشور ترکیه.

۳- جمهوری مهاباد در کردستان ایران و ارتباط آن با سایر مناطق کردنشین.

۴- شیوه و مبارزات کردها در سال‌های حکومت سلطنتی در عراق و ایران و

بی‌شناسنامه بودن کرد در ترکیه طی سال‌های ۱۹۳۰ تا ۱۹۵۸.

۵- شعله‌ور شدن مبارزات مسلحانه تحت نام «اتونومی» در عراق، ترکیه و ایران تا وقوع انقلاب اسلامی در ایران.

۶- موقعیت مردم کرد پس از پایان جنگ سرد و شرایط امروز و پایان جنگ «کنداو».

ناشر این اثر (راندوم هاوس) در مقدمه کتاب آورده است مردم کرد به دلیل این که دارای حکومت و دولت مستقلی نیستند، تا کنون نتوانسته‌اند آرشیو و کتابخانه‌ای ملی برای خود برپا کنند. عکس‌ها و اسناد و مدارک قدیمی آن‌ها کم‌کم در حال نابودی است. و اگر آرشیو یا عکس و اسنادی وجود داشته باشد به صورت پراکنده هر کدام در گوشه‌ای از جهان در آرشیو کتابخانه‌ها و موزه‌های مختلف قرار دارند. خانم سوزان میسلاس در این کتاب توانسته‌اند قسمت بزرگی از این آثار و مدارک تاریخی مردم کرد را جمع‌آوری کرده و به شیوه‌ای آگاهانه و علمی به صورت کلی و دسته‌جمعی (Collective memory) چاپ و معرفی کند. خانم میسلاس در آغاز و پایان کتاب نقشه‌ای را از کردستان بزرگ به چاپ رسانده است که توسط

(کنگره متحد گرد) (۱) تهیه گردیده و در سال ۱۹۴۵ میلادی، تقدیم کنفرانس «سان فرانسیسکو» شده بود. چاپ این نقشه که از هوشیاری و آگاهی سیاسی و تاریخی نسبت به ملت گرد نشأت گرفته است، علاقه و دلسوزی نویسنده را در ارتباط با سرنوشت و موقعیت ملت گرد بر ما آشکار می‌سازد.

قدیمی‌ترین عکس‌هایی که مؤلف در این کتاب چاپ کرده است شامل چند عکس و پرتره از اشخاص مختلف می‌باشد که در فاصله سال‌های ۱۸۹۰ تا ۱۸۹۴ گرفته شده است و شرایط فیزیکی افراد و پوشش و لباس مردم گرد را بر ما آشکار می‌کند. اصل این عکس‌ها در موزه مردم‌شناسی (تاریخ طبیعی) شهر لیون فرانسه نگهداری می‌شود.

علاوه بر این چندین پرتره دیگر را که در سال ۱۸۵۹ گرفته شده است می‌بینیم که در آنها مراسم و آیین‌های مختلف را نشان می‌دهد. و باید توجه داشت که مؤلف برای پیدا کردن این عکس‌ها، بیشتر به آثار محققان و شرق‌شناسان اروپایی استناد کرده است. گردشناس و آنتوگرافیسیت نامدار هلندی مارتن فان برونسون برای هر کدام از تصاویر و آیین‌های موجود در اثر، توضیحاتی را به صورت ریشه‌ای و با شیوه‌ای بسیار دقیق و آگاهانه آورده است. هر کدام از این پرتره‌ها و تصاویر نکات مهم و ارزشمندی را به ما نشان می‌دهد که تا قبل از این آن‌ها را فقط در آثار نگاشته شده تاریخی می‌توانستیم بخوانیم.

این اثر می‌تواند مورد استفاده تاریخ‌نویسان، جغرافی‌دانان، سیاستمداران و جامعه‌شناسان قرار بگیرد و البته دو چندان نیز مورد استفاده روزنامه‌نگاران و رسانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی گرد باشد. با توجه به آن چه گفته شد به عقیده حقیر، بر تمام روزنامه‌ها و مطبوعات گرد و تمام مراکز و دستگاه‌های سیاسی و روشنفکری

و اطلاع‌رسانی‌گرد بایسته و لازم است که نسخه‌ای از این کتاب ارزشمند را در اختیار داشته باشند. به علاوه، اگرچه این کتاب از لحاظ موضوعی و به‌صورت علمی و روشنی در اختیار مؤلف در پایان کتاب (صفحات ۳۷۶ تا ۳۸۱) شرح حالی از افرادی که اسامی آنان در کتاب ذکر شده است را آورده است. پس از آن یک فرهنگ سیاسی و اجتماعی را در پنج صفحه چاپ کرده و در نهایت به ذکر منابع و مأخذ مهمی که اشخاص انگلیسی‌زبان می‌توانند جهت آشنایی بیشتر با ملت‌گرد از آن‌ها استفاده کنند را ذکر کرده است. بدین سبب این اثر توانسته است به عنوان یک اثر مرجع دانشگاهی کم‌نظیر مورد استفاده محققان و افراد مختلف قرار گیرد.

روزنامه‌های علمی و تحقیقاتی
 رتال جامع علوم انسانی

در این کتاب، مؤلف به بررسی و تحلیل وضعیت فرهنگی و اجتماعی مردم کردستان در دوره‌های مختلف تاریخ پرداخته است. او به‌ویژه بر اهمیت زبان و ادبیات کردی در شکل‌دهی به هویت فرهنگی این قوم تأکید دارد. همچنین، به بررسی تأثیرات دین و مذهب بر فرهنگ و عادات مردم کردستان پرداخته است. در ادامه، به بررسی وضعیت اقتصادی و اجتماعی مردم کردستان در دوره‌های مختلف تاریخ پرداخته است. او به‌ویژه بر اهمیت کشاورزی و دامپروری در اقتصاد مردم کردستان تأکید دارد. در نهایت، به بررسی وضعیت فرهنگی و اجتماعی مردم کردستان در دوره‌های مختلف تاریخ پرداخته است. او به‌ویژه بر اهمیت زبان و ادبیات کردی در شکل‌دهی به هویت فرهنگی این قوم تأکید دارد.